

ע"פ 122/08 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 122/08

לפני: כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט ח' מלצר
כבוד השופט צ' זילברטל

המערער: פלוני

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים בתפ"ח 888/05 שניתן ביום 15.7.2007 על ידי כב' השופטים מ' רביד, א' אפעל-גבאי וא' פרקש

תאריך הישיבה: י' באדר התשע"ד (10.2.2014)

בשם המערער: עו"ד אורי קינן

בשם המשיבה: עו"ד תמר פרוש

פסק-דין

השופט צ' זילברטל:

עמוד 1

ערעור על פסק דינו מיום 15.7.2007 של בית המשפט המחוזי בירושלים (כב' השופטים מ' רביד, א' אפעל-גבאי, א' פרקש) בתפ"ח 888/05, בגדרו הורשע המערער בעבירת רצח. כבר בפתח הדברים יובהר כי הדין בערעור התעכב זמן רב מחמת מספר חילופים בייצוגו של המערער, כמפורט בהמשך.

כתב האישום

1. ביום 28.12.2005 הוגש כתב אישום שייחס למערער ביצוע של עבירת רצח לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק). על-פי המתואר בכתב האישום, המערער והמנוחה, ד (ס) ט. ז"ל, היו נשואים במשך שמונה שנים, במהלכן נולדו להם שני ילדים. בשעות הערב של ה-12.12.2005 הודיעה המנוחה למערער כי בכוונתה לעזוב את ביתם המשותף יחד עם שני הילדים ולעבור להתגורר עם אדם אחר, איתו החלה לנהל מערכת יחסים רומנטית מספר חודשים קודם לכן. מספר שעות מאוחר יותר נכנס המערער לחדר השינה, בעת שהמנוחה ישנה במיטתם כשהיא שוכבת על גבה. המערער התיישב על בטנה של המנוחה, סתם את פיה ביד אחת ואחז בגרונה בחוזקה בידו השנייה במטרה להביא למותה. על-פי כתב האישום, מעשה זה גרם למותה של המנוחה כתוצאה מחנק.

הכרעת הדין

2. בתשובתו לכתב האישום לא חלק המערער על כך שבמעשיו גרם למותה של המנוחה, אלא שלטענתו מדובר היה בתאונה טראגית, שכן כלל לא התכוון לגרום לתוצאה זו. המערער תיאר את יחסיו עם המנוחה כמעוררים לאורך שנים, כאשר לדבריו המנוחה התעללה בו פיזית ונפשית ונהגה להכותו ולקללו. המערער הוסיף, כי המנוחה ניהלה קשרים רומנטיים עם גברים אחרים, והזכירה קיומם של קשרים אלה בפניו ואף בנוכחות אחרים במטרה לעלוב בו. באשר למותה של המנוחה, טען המערער כי ביום 12.12.2005 בשעות הערב, הודיעה המנוחה כי הכינה לו "הפתעה", וכי היא מתכוונת לקחת ממנו את ילדיהם ואת ביתם המשותף. לאחר מכן יצאה המנוחה לבקר את שכנתם וחזרה לביתם לקראת השעה 23:00. לאחר שובה הראה לה המערער, לדבריו, חומרים שאסף כנגדה, דוגמת הקלטות חשאיות, במטרה להשתמש בהם בהליך גירושין שהתכוון לפתוח בעתיד. אחר דברים אלה טען המערער כי הוא והמנוחה נרדמו בחדר השינה. המערער סיפר כי בשעה 01:30 לפנות בוקר, ביום 13.12.2005, הוא התעורר משנתו במטרה להתארגן לקראת משמרת שמירה בישוב בו הוא והמנוחה התגוררו, משמרת אשר אמורה הייתה להתחיל בשעה 02:00. לדברי המערער, המנוחה התעוררה גם היא ופתחה בצרחות חזקות שגרמו לו לבהלה. המערער סיפר כי בעבר התרחש אירוע דומה שבעקבותיו התעורר בנם בן השש ונבהל, ועל-כן הוא ניסה להשתיק את המנוחה, אך לא לפגוע בה, על-ידי כך שהתיישב עליה, סתם את פיה בידו האחת ותמך, או אחז, בצווארה בידו השנייה. בשלב כלשהו נכנס בנם של בני הזוג לחדר השינה, בעוד המערער יושב על המנוחה וסותם את פיה, ושאל את המערער מה קרה. המערער אמר לו לחזור לישון, קם מיישבתו על המנוחה ויצא לשמירה, כאשר הוא סבור שהמנוחה חזרה לישון. לטענת המערער, כשחזר מהשמירה בשעה 06:00, הוא נוכח שהמנוחה לא מתעוררת וטלפן למגן דוד אדום ולשכנו הרופא ד"ר אנטופולסקי. לאחר ניסיונות החיאה כושלים שבצעו במנוחה ד"ר אנטופולסקי וצוות האמבולנס שהגיע למקום, נקבע מותה של המנוחה.

3. השאלה המרכזית לגביה היו הצדדים חלוקים בבית משפט קמא התייחסה להוכחת היסוד הנפשי בעבירת

הרצח ב"כוונה תחילה", ובעיקר להוכחת רכיב ההחלטה להמית. המערער הכיר בכך שהלחץ שהפעיל על גרונה, על פיה ועל חזה של המנוחה הביא למותה, אולם לטענתו מדובר היה בתאונה, שכן לא צפה כי מעשיו יביאו לתוצאה זו בוודאי שלא התכוון להמית את המנוחה. על-כן, לטענתו, מעשיו לא קיימו את יסוד "הכוונה תחילה" הקבוע בסעיף 301(א) לחוק, והדרוש להרשעה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק.

בית המשפט המחוזי פסק כי המשיבה ביססה כהלכה את יסוד ההחלטה להמית, בהיות קביעה זו מעוגנת במספר טעמים.

ראשית, ציין בית המשפט את הכוח הפיזי הרב שהפעיל המערער כלפי המנוחה, שהתבטא בחבלות רבות שנמצאו על גופה ועל פיה. בהקשר זה אימץ בית המשפט את עמדת עד התביעה ד"ר זייצב, פתולוג מהמכון הלאומי לרפואה משפטית, שקבע כי המערער הוא שגרם לחבלות בפניה ובגופה של המנוחה אשר הביאו למותה, ודחה את האפשרות לפיה צוותי ההצלה הם שגרמו לחבלות אלה.

שנית, ציין בית המשפט את משך הזמן הרב במהלכו הפעיל המערער כוח פיזי על המנוחה (כ-30-60 שניות), פרק זמן המעיד על רצון להמית.

שלישית, בית המשפט קבע כי המשך הפעלת הכוח מצד המערער, על אף התנגדותה של המנוחה, מעיד על רצונו במותה של המנוחה. בית המשפט למד על התנגדות זו מדבריו של המערער לפיהם ידיו היו "נעולות" על פניה של המנוחה ועל-כן לא הייתה יכולה להתנגד גם אילו רצתה בכך; מהדימום והשריטות שנמצאו על גופה של המנוחה; משבר ציפורן של המנוחה שנמצאה במיטה; משריטות על ידו הימנית של המערער ומדברי הבן שהעיד כי שמע את המנוחה צורחת, כאשר "הצרחות הפכו לקולות צרודים כשל צרצר" (פסקה 32 להכרעת הדין).

רביעית, נקבע כי יציאתו של המערער מהבית לאחר המאבק, בלי להזעיק עזרה, מעידה אף היא על כוונתו. בהקשר זה דחה בית המשפט את גרסתו של המערער לפיה לא הבחין בתוצאת מעשיו ויצא מביתו לשמירה כאשר הוא משוכנע שהמנוחה חזרה לישון ונמצאת בין החיים. בית המשפט ציין, כי שני הפתולוגים שהעידו בבית המשפט, ד"ר זייצב וד"ר קוגל, שהעיד מטעם ההגנה, אישרו כי כאשר המערער קם מעל המנוחה היא הייתה במצב של אובדן הכרה או מוות ולא ייתכן כי הייתה "רגועה" כטענת המערער.

חמישית, בית המשפט קבע כי המערער "קפץ" על המנוחה ורק אז סתם את פיה. נקבע כי דרך זו של התיישבות על המנוחה מעידה על החלטה להמיתה ולא רק לסתום את פיה כפי שטען המערער. בית המשפט דחה את הגרסה שהציג המערער בבית המשפט לפיה "מצא את עצמו" יושב על המנוחה, בלי שידע איך הגיע למצב זה, ונתן אמון רב יותר בגרסה שמסר במשטרה ובשחזור (שתועד במצלמת וידיאו) לפיה התיישב על המנוחה במודע עוד טרם סתם את פיה.

בנוסף, התייחס בית המשפט להתנהגותו של המערער לאחר המעשה. לאחר המאבק בינו לבין המנוחה יצא

המערער לשמירה, וכאשר חזר לביתו ניסה להעיר את המנוחה, התקשר למגן דוד אדום והזעיק את שכנו הרופא באופן מידי. בית המשפט קבע כי על אף שהתנהגותו של המערער עשויה לכאורה להתפרש כהתנהגות שגרתית וסבירה המעידה על כך שלא התכוון להמית את המנוחה, היא אינה מעוררת ספק סביר בדבר התקיימותו של יסוד ההחלטה להמית שכן מדובר בהתנהלות מכוונת שנועדה לטשטש את מעשיו. בהקשר זה קבע בית המשפט כי: "הנאשם לא יכול היה שלא להבחין בתוצאות מעשיו בזמן אמת ... במצב דברים זה היה הנאשם מוכרח לשדר 'עסקים כרגיל' וכך עשה, תוך שימת לב לכל הפרטים, באופן המאפיין אותו" (פסקה 33 להכרעת הדין).

4. לבסוף דחה בית המשפט את טענת המערער לפיה היה במצב של "העדר שליטה" בעת המעשה, כאמור בסעיף 34 לחוק. נקבע כי דבריו של המערער "בדבר קיומו של נתק בין גוף לנפש מגמתיים ובלתי אמינים, ואנו דוחים אותם בשתי ידיים" (פסקה 29 להכרעת הדין). נוכח דברים אלה, קבע בית המשפט כי אין צורך להידרש לחוות דעתו הפסיכיאטרית של עד ההגנה ד"ר ליטמן שאבחן את המערער כמי שסובל מהפרעת אישיות גבולית. יתר על כן, גם בבחינת הטענה לגופה נקבע כי המערער אינו מקיים את מרבית הקריטריונים המאפיינים הפרעה זו.

לפיכך נמצא כי התנהלותו של המערער הצביעה על כך שהוא רצה במותה של המנוחה ויכול היה לצפות שמעשיו יביאו לתוצאה זו, ועל-כן הוא הורשע בביצוע עבירת הרצח.

גזר הדין

5. במסגרת הטיעונים לעונש טען המערער כי ראוי להטיל עליו "עונש מופחת" על-פי הוראות סעיפים 300א(א) ו-300א(ג) לחוק.

באשר לסעיף 300א(א), קבע בית משפט קמא כי גרסת המערער בדבר היותו במצב דיסוציאטיבי, בו הוא היה "מנותק" ממעשיו בזמן המתת המנוחה, היא שקרית ובלתי אמינה. לפיכך נקבע כי המערער לא סבל מהפרעה נפשית בזמן ביצוע מעשיו ועניינו לא מתאים לחריג הקבוע בסעיף 300א(א).

באשר לסעיף 300א(ג), נקבע כי המערער לא היה שרוי במצוקה נפשית קשה טרם ביצוע המעשים המיוחסים לו, או במהלך ביצועם. בית המשפט ציין כי ניתן ללמוד על כך, בין היתר, מעובדת איסוף החומרים בהם התכוון להשתמש בהליך גירושין עתידי, המעיד על התמודדות רצינאלית ומסודרת עם מצב הדברים בו היה שרוי באותה העת. עוד הוסיף בית המשפט כי התנהגותה של המנוחה אינה עולה כדי התעללות חמורה ומתמשכת. בית המשפט ציין כי המערער הציג את המנוחה בגוונים שליליים ביותר במהלך ההליך, אך קיימות אינדיקציות לכך שאף הוא התנהל באלימות כלפיה. לבסוף קבע בית המשפט כי אף אם "הייתה התנהגותה של המנוחה חריגה, מבחינת הקשר הרומנטי מחוץ לנישואין וההתגרות בנאשם בנושא זה, אין בכך משום "התעללות חמורה ומתמשכת" (פסקה 5 לגזר הדין, ההדגשה במקור - צ.ז.).

לפיכך נדחו טענות המערער וביום 20.11.2007 נגזר עליו עונש של מאסר עולם.

עמוד 4

6. ביום 3.1.2008 הגיש המערער ערעור על הכרעת הדין ועל גזר הדין של בית משפט קמא, ונימוקי הערעור הוגשו ביום 26.8.2008. בהמשך החליף המערער את בא-כוחו בסנגור מהסנגוריה הציבורית ולאחר מכן, בסוף שנת 2010, גם סנגור זה הוחלף בבא-כוחו הנוכחי של המערער, עו"ד א' קינן. לאחר בקשות דחייה חוזרות ונשנות, הגיש עו"ד קינן נימוקי ערעור חדשים בתחילת שנת 2012, ונקבע דיון בערעור לתחילת שנת 2013. דיון זה נדחה לבקשת המשיבה. דיון שנקבע לחודש נובמבר 2013 נדחה בשל הגשה לא תקינה של בקשה להוספת ראיות מטעם המערער (כפי שיפורט להלן), ולבסוף נשמעו טענות הצדדים בדיון ביום 10.2.2014.

טענות המערער

7. המערער מבקש לזכותו מעבירת הרצח בה הורשע בבית משפט קמא. ראשית מבקש המערער לפסול את הגרסה העובדתית לאירועים שמסר בחקירתו במשטרה ובבית משפט קמא (להלן: הגרסה הראשונה), כאשר תחתיה הוא מציג גרסה עובדתית חדשה (להלן: הגרסה השנייה). ההבדל בין שתי הגרסאות נוגע לשאלת קיומו של מגע פיזי בין המערער לבין המנוחה ולגורם שהביא למותה. על אף שהציג השתלשלות עניינים שונה לחלוטין בבית משפט קמא, טוען המערער עתה כי כלל לא התקיים מאבק או מגע פיזי בינו לבין המנוחה בליל יום 12.12.2005.

המערער טוען עתה, כי מהלך האירועים התרחש כפי שתיאר אותו במענה לכתב האישום, היינו בגרסה הראשונה, רק עד לרגע בו התעורר משנתו בסביבות השעה 01:30 והחל להתארגן לשמירה. מאותו הרגע מציג המערער גרסה עובדתית שונה. על-פי הגרסה השנייה, לאחר שהמערער התעורר, החלה המנוחה לצרוח בחוזקה, ומתוך רצון להשתיקה אמר לה המערער "לסתום את פיה", אך לא ניסה להשתיקה בכוח ולא התקיים ביניהם מגע פיזי כלשהו. תוך כדי חילופי דברים אלה, הבחין המערער בבנו שנכנס לחדר ושאל מה קרה. המערער אמר לבנו לחזור לישון, ולטענתו אז הבינה המנוחה כי הגזימה בצרחותיה וחזרה לישון. לאחר מכן יצא המערער לשמירה וגילה את דבר מותה של המנוחה רק בשובו לביתה בשעה 06:00. על סמך דברים אלה טוען המערער כי אף אם הגורם למותה של המנוחה הוא חנק, הוא אינו מי שגרם לו מאחר שלא הפעיל כוח פיזי כלשהו על המנוחה.

8. המערער מסביר את מתן הגרסה הראשונה בכך שהיה נתון ללחץ רב במהלך החקירה במשטרה, לחץ אשר הביא אותו למסור גרסה עובדתית שקרית. המערער מציין כי במשך 12 חקירותיו הראשונות, אשר התקיימו בשבועיים הראשונים למעצרו, הוא הציג בפני חוקריו באופן עקבי את הגרסה השנייה, לפיה לא הפעיל כוח פיזי על המנוחה. רק ביום 27.12.2005 מסר המערער, מיוזמתו ולאחר שהתייעץ עם עורך דינו, את הגרסה הראשונה אשר הוצגה מאוחר יותר גם בבית משפט קמא ולפיה התקיים מגע פיזי בינו לבין המנוחה, מגע אשר הביא למותה. המערער אף ערך שחזור התואם את הגרסה הראשונה שמסר. לטענת המערער המשטרה הפעילה עליו לחץ כבד במשך השבועיים בהם נחקר, אשר כלל הטחת עלבונות במהלך החקירות ומיעוט שעות שינה. המערער מוסיף כי חוקרי המשטרה הבהירו לו פעמים רבות כי אם לא יודה במעשיו, הם יאלצו להעיד את בנו בן השש בבית המשפט. המערער טוען כי חשש שלבנו יגרם נזק נפשי מחקירות המשטרה וממתן עדות בבית משפט, ולכן, מתוך רצון להגן עליו, הודה במעשים שכלל לא ביצע. המערער מוסיף כי המשיך לדבוק בגרסתו השקרית גם בבית משפט קמא "בשגגה ומתוך לחץ".

המערער טוען עתה כי אם אכן תפסל הגרסה הראשונה שמסר, ובית המשפט יכיר באפשרות קיומה של הגרסה השנייה, ולו כיוצרת ספק, הדבר יחייב לקבוע כי לא קיימות מספיק ראיות נוספות על-מנת שהרשעתו ברצח המנוחה תעמוד על כנה. עוד נטען, כי אף אם לא יותר למערער לחזור בו מגרסתו הראשונה, אזי יש לקבוע כי משקלה הראייתי כה נמוך, נוכח ממצאים סותרים שנמצאו בזירת הפשע, עד שלא ניתן לבסס את ההרשעה על גרסה זו.

9. כמו כן, מבקש המערער להוסיף ראיות שלא עמדו בפני בית משפט קמא, אשר לטענתו תומכות בגרסתו השנייה ובכך שהוא חף מפשע. המערער טוען כי קבלת הראיות דרושה לשם "עשיית צדק", כאמור בסעיף 211 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי), שכן הן עשויות להביא לשינוי התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא. לטענת המערער, ראיות אלה, יחד עם יתר הראיות בתיק, מביאות לכך ש"מתגבשת אפשרות סבירה שמותה של המנוחה כרוכה בהיסטוריה רפואית ואין עסקינן בסוגיה פלילית". לחלופין נטען כי אף אם יקבע שהסיבה למותה של המנוחה הוא כוח פיזי שהופעל כלפיה, ולא ההיסטוריה הרפואית שלה, אין די ראיות המעידות על כך שהמערער היה מי שהפעיל כוח זה.

טענות המשיבה

10. המשיבה טוענת כי אין באפשרותו של המערער לשנות בערכאת הערעור את הגרסה העובדתית שמסר בבית משפט קמא. המשיבה מציינת כי ההליך בבית משפט קמא התנהל על רקע הודייתו של המערער בעובדה שהתקיים מגע פיזי בינו לבין המנוחה. כלל הראיות והעדויות שנשמעו בבית משפט קמא, ואף הראיות שהציג המערער בעצמו, התבססו על הודיה בעובדה זו. נטען כי ערכאת הערעור לא יכולה לדון עתה בכל התיק מחדש על יסוד הגרסה העובדתית החלופית, וכי נוכח עקרון סופיות הדין אין לקבל ניסיון זה של המערער לפתוח את משפטו מחדש.

עוד נטען, כי הכרעת הדין אינה מבוססת על דבריו של המערער בלבד, וקיימות ראיות נוספות הקושרות את המערער למותה של המנוחה. בין ראיות אלה מונה המשיבה את היותו של המערער האדם האחרון שהיה עם המנוחה בחדרה בעודה בחיים בשעה 01:45, את חוות הדעת הפתולוגית הקובעת כי המנוחה נפטרה כתוצאה מחנק בעקבות לחץ על צווארה ועל פיה ואת עדותו של ד"ר זייצב שקבע כי המנוחה נפטרה כ- 5-6 שעות טרם נמצאה גופתה, היינו בסביבות השעה 01:00 בלילה.

המשיבה מוסיפה כי לא הובאה ראיה כלשהי התומכת בסברה שהעלה המערער לפיה מותה של המנוחה עשוי היה להיגרם בשל מצבה הרפואי ולא בעקבות הפעלת כוח פיזי. המשיבה חזרה על קביעות בית משפט קמא באשר למקור החבלות על גופה של המנוחה, לגורם למותה של המנוחה ולזמן המוות. נטען כי כל אלה מצביעים על כך שהמנוחה מתה כתוצאה מחנק ולא מסיבה אחרת. באשר לבקשה לצירוף ראיות, המשיבה טוענת כי אין מקום להיעתר לבקשה, כאשר נימוקיה יפורטו להלן.

בקשה להוספת ראיות נוספות

11. במסגרת הערעור הוגשה בקשה לפי סעיף 211 לחוק סדר הדין הפלילי להוספת 21 ראיות נוספות. יש לציין כי הדרך בה הוגשה בקשה זו במקורה לא הייתה תקינה והביאה לדחיית הדין בתיק. על-פי המתואר בהחלטת הרשמת לי' בנמלך מיום 18.11.2013, המערער הגיש נימוקי ערעור ועיקרי טיעון המתבססים על ראיות חדשות, עוד טרם שבקשתו לצירוף הראיות התקבלה. יתר על כן, המערער לא הבחין בטיעונו באופן ברור בין הראיות החדשות אותן הוא מבקש לצרף לבין הראיות שעמדו בפני בית משפט קמא. על-כן קבעה כב' הרשמת כי: "בנסיבות אלו מצאתי כי אין מנוס מלהורות למערער להגיש נימוקי ערעור ועיקרי טיעון מתוקנים". בשל כך נדחה הדין אשר היה קבוע ליום 28.11.2013 והדין נקבע מחדש ליום 10.2.2014. ואולם, גם נימוקי הערעור המתוקנים שהוגשו ביום 16.12.2013 כללו התייחסויות לראיות החדשות ולא רק לראיות שעמדו בפני בית משפט קמא, וזאת על אף הוראתה של כב' הרשמת כי: "הוא [המערער - צ.ז.] יגיש ... נימוקי ערעור ועיקרי טיעון מתוקנים, המתבססים על חומר הראיות אשר הוצג בבית משפט קמא". בנוסף, המערער לא פירט בבקשה לצירוף הראיות באופן ברור מהו הטיעון אותו הוא מבקש לבסס על כל אחת מהן. התנהלות זו של המערער הקשתה על בחינת בקשתו והיה עליו להגיש את הבקשה בהתאם להנחיות כב' הרשמת.

לגופו של עניין, המערער מבקש להגיש בשלב הערעור ראיות אשר לא הוצגו בפני בית משפט קמא. הראיות אותן מבקש המערער להגיש אינן "חדשות", שכן הן עמדו לרשותו גם במהלך ההליך בבית משפט קמא כחלק מחומר החקירה. ואולם, נוכח קו ההגנה בו נקט, בחר המערער שלא להביאן בפני הערכאה המבררת. המערער מכיר בכך שהיה עליו להגיש ראיות אלה בבית משפט קמא, ובכך שבית המשפט ייעתר לבקשה לצירוף ראיות חדשות בשלב הערעור רק במקרים חריגים, אך לטענתו הראיות דרושות לשם "עשיית צדק" ועל-כן יש מקום להיענות לבקשתו. המשיבה מצידה מתנגדת לבקשה. לטענת המשיבה, רובן המוחלט של הראיות "החדשות", הם חומרים מתוך תיק החקירה והמערער יכול היה להציגן במהלך ההליך בבית משפט קמא. מכיוון שהמערער לא מסביר מדוע ראיות אלו לא הוגשו בבית משפט קמא ואינו טוען ל"כשל בייצוג", אין מקום להיעתר לבקשתו. המשיבה מוסיפה שגם לאחר בחינת הראיות לגופן, מתקבלת המסקנה כי אין בהן כדי לגרום לשינוי התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא ולפיכך אין מקום לקבלן לפי אמות המידה הקבועות בסעיף 211 לחוק סדר הדין הפלילי.

12. כידוע, ככלל, הדין בערעור מתנהל על בסיס הראיות שהוצגו בפני הערכאה המבררת והצדדים אינם רשאים להגיש ראיות חדשות בשלב זה (ראו: ע"פ 10221/06 ג'ורן נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (17.1.2008), (להלן: עניין ג'ורן); ע"פ 9447/12 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 18 (2.2.2014), (להלן: ע"פ 9447/12); יעקב קדמי על סדר הדין בפלילים חלק שני 1893 (2009), (להלן: קדמי)). יחד עם זאת, במקרים חריגים, בית המשפט יענה בחיוב לבקשה להוספת ראיות אם הוא סבור שהראיות דרושות לשם "עשיית צדק" (סעיף 211 לחוק סדר הדין הפלילי). בפסיקה הוכרו שלושה שיקולים עיקריים עליהם בית המשפט ייתן את הדעת בבואו להחליט בבקשות מסוג זה (עניין ג'ורן, פסקה 13; ע"פ 9447/12, פסקה 19). ראשית, ערכאת הערעור תבחן האם המבקש יכול היה להציג את הראיות המבוקשות בהליך שהתנהל בפני הערכאה המבררת. אם ימצא כי היה באפשרותו של המבקש להגיש את הראיות, תיטה ערכאת הערעור שלא לאפשר לו את הצגתן. שנית, יילקח בחשבון האינטרס בדבר שמירה על עקרון סופיות הדין. שלישית, ערכאת הערעור תבחן את טיב הראיות הנוספות ואת הסיכוי שהן ישנו את התוצאה אליה הגיעה הערכאה המבררת.

13. בענייננו, הבקשה נסמכת אך ורק על השיקול השלישי והוא הסיכוי שהגשת הראיות תביא לשינוי התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא. אכן, שיקול זה הוא שיקול מרכזי, אך יש לציין כי "אין בו כדי לייתר את השיקולים האחרים.

ביסודה, הפעלת סמכות שבשיקול דעת - כגון זו המסורה לבית המשפט של הערעור לאשר הגשת ראיות חדשות - נשענת על שקילת כל השיקולים הרלוונטיים והגעה להחלטה המאזנת כראוי בין שיקולים אלה" (ע"פ 9447/12, פסקה 23, ההדגשה במקור - ז.ז.).

בחינת שני השיקולים הנוספים פועלת לרעת המערער. המערער מודה בפה מלא שהיה יכול להגיש את הראיות הנוספות בבית משפט קמא, אך לא עשה זאת. המערער לא סיפק כל הצדקה לאי-ההגשה של הראיות בבית משפט קמא, ורק הצהיר כי הוא מצר על כך. כמו כן, לא נטען דבר כלפי בא-כוחו של המערער בבית משפט קמא והודגש כי אין בפי המערער טענה של "כשל בייצוג". נדמה כי המערער בחר במכוון שלא להגיש את הראיות בבית משפט קמא משום שהן לא תמכו בקו ההגנה בו נקט. עתה, לאחר שהמערער שינה את גרסתו לאירועים והחליט לנקוט בקו הגנה שונה, הוא סבור כי ראיות אלה יכולות להועיל לו. סבורני כי שינוי קו הגנה בשלב הערעור אינו יכול לשמש לבדו כהצדקה מספקת להוספת ראיות שעמדו לרשות המערער גם במהלך ההליך בערכאה המבררת. באשר לעקרון סופיות הדיון, קבלת הראיות החדשות במסגרת קו הטיעון הנוכחי של המערער תרחיב את גדר המחלוקת שבין הצדדים, תפתח את המשפט מחדש ותפגע בעקרון זה (ע"פ 1742/91 פופר נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(5) 289, 296 (1997)). נמצא, אפוא, כי שני השיקולים הראשונים מוליכים למסקנה כי אין לקבל את בקשתו של המערער.

14. ביחס לשיקול השלישי, עיינתי בראיות הנוספות שצורפו, וסבורני כי הסיכוי שהן תבאנה לשינוי התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא הוא קלוש.

קבוצת ראיות אחת כוללת ראיות העוסקות בהיבטים שונים של חקירת המשטרה, כאשר מטרת הראיות היא להראות שגורמי החקירה התנהלו בצורה קלוקלת ואף שיקרו למערער. באמצעות ראיות אלה מבקש המערער לפגום במהימנות הגרסה הראשונה שמסר, ולהראות שמדובר בגרסה שקרית שנמסרה בעקבות הלחץ שהופעל עליו במהלך החקירה. על קבוצה זו נמנות הראיות הבאות: דו"ח של שוטר ליווי המעיד על כך שהמערער מסר דגימת שיער בהסכמה מלאה (על אף שהמערער טוען כי הדגימה נלקחה בכוח לאחר שביקש להיוועץ עם עורך דינו טרם הדגימה); פניית בא-כוחו של המערער למשטרה יומיים לאחר שנעצר, כאשר בפנייה זו קובל המערער על כך שחוקריו מונעים ממנו שינה במהלך החקירה; דו"ח הבהרה של חוקרי המערער המתייחס לעניין אפשרות המנוחה של המערער במהלך חקירתו; תיעוד של שיחה בתא המעצר בין המערער לבין מדובב בשם "אלכס", שיחה בה אמר המערער למדובב כי החוקרים שוטפים את מוחו" והוא חושב להודות במעשים רק כדי "שיעזבו אותו בשקט"; יומן מעקב שיחות בין המערער לבין המדובב המכונה "כפיר"; מזכר של גורמי החקירה מיום 18.12.2005 המתאר פגישת עבודה בין התובע בתיק לבין החוקרים ובו נכתב כי הפרקליטות מבקשת לשים דגש על חקירת בנו של המערער; מזכר שרשם אחד מחוקריו של המערער ביום 18.12.2005 ובו נכתב כי המערער "פלט" במהלך החקירה את העובדה כי הוא יודע שהמנוחה נפטרה כתוצאה מחניקה וזאת על אף שהחוקרים לא חשפו מידע זה בפניו; ולבסוף תמלולי חקירה המוכיחים, לשיטת המערער, כי החוקרים הם שפלטו במהלך חקירה קודמת את העובדה שהמנוחה נפטרה כתוצאה מחניקה, וזאת עוד לפני שהמערער העלה זאת.

סבורני כי הסיכוי שראיות אלה יביאו לשינוי התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא הוא נמוך. המירב שניתן ללמוד מהראיות שהציג המערער בהקשר זה הוא שבשל סיבות שונות מסר המערער במשטרה גרסה שקרית ביחס למעשיו.

מסופקני אם בכוחה של אמירה אגבית למדובב או מניעת שינה בימים הראשונים של החקירה להעיד על כך שהמערער אכן שיקר לחוקריו ובה מליבו גרסה שקרית למהלך האירועים, אך אף אם אלך כברת דרך לקראת המערער ואניח שזה אכן המצב, אני עדיין סבור כי לראיות אלה אין משקל סגולי של ממש נוכח נסיבות מסירת הגרסה של המערער במשטרה ובעיקר נוכח חזרתו על דברים אלה בבית משפט קמא. לאחר שבועיים של חקירות במשטרה, ולאחר שנועץ בעורך דינו, פנה המערער מיוזמתו לחוקריו וביקש להציג להם את גרסתו הכנה לאירועים. המערער מסר לחוקריו הודעה מפורטת המתפרשת על-פני 64 עמודים והמתארת את מעשיו בליל מותה של המנוחה, ואף ביצע שחזור במהלכו הדגים כיצד הביא למותה של המנוחה. על גרסה זו חזר המערער גם בבית משפט קמא לאורך כל ההליך שהתנהל כנגדו, כאשר הראיות שהמערער מבקש עתה להציג לא יכולות להסביר מדוע התמיד בחזרתו על הגרסה הראשונה גם בבית המשפט, זמן רב לאחר הפעלת הלחץ הנטענת וכשחלפה השפעת החקירה, כשהוא מיוצג כהלכה. על רקע דברים אלה, ובעיקר נוכח החזרה על הגרסה הראשונה במהלך כל שלבי ההליך בית משפט קמא, סבורני כי אין לראיות שהציג המערער בהקשר זה משקל ממשי העשוי להביא לשינוי התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא.

15. קבוצת ראיות שנייה כוללת בדיקות מעבדה המתייחסות לממצאים הפורנזיים בתיק וחוות דעת שהוכנה על בסיס תוצאות הבדיקות. המערער טוען כי ראיות אלה תומכות בגרסתו השנייה ומוכיחות כי לא התקיים מגע פיזי בינו לבין המנוחה. קבוצה זו כוללת, בין השאר, את הראיות הבאות: בדיקת ציפורני המנוחה; חוות דעת של ד"ר זייב ביחס לשריטות שנמצאו על זרועו של המערער; בדיקת שבר ציפורן של המנוחה שנמצא במיטה; בדיקת ציפורני המערער; בדיקת כתם דם שנמצא על כרית במיטת המנוחה; בדיקת שיער שנמצא ביד ימין של המנוחה; דו"ח של המכון למדע פורנזי המנתח ומסכם את בדיקות המעבדה השונות שבוצעו ומזכרים פנימיים שערכו גורמי החקירה והתביעה המתייחסים לחשיבות בדיקות המעבדה האמורות.

המערער מצביע על כך שהבדיקות השונות לא העלו ממצאים המעידים על מאבק פיזי בינו לבין המנוחה. כך, למשל, לא נמצא DNA של המערער בציפורני המנוחה או DNA של המנוחה בציפורני המערער. אכן, כפי שטוען המערער, ראיות אלה יכולות לחזק במידה מסוימת את גרסתו השנייה, לפיה לא התנהל מגע פיזי בינו לבין המנוחה, אם כי משקל העדרם של ממצאים אינו רב בהקשר הנדון. מאידך גיסא, קיימות ראיות נוספות לא מעטות המעידות על כך שהמערער הפעיל כוח פיזי כלפי המנוחה, וביניהן, גרסתו הראשונה של המערער, היותו של המערער האדם האחרון ששהה עם המנוחה בסמוך לשעת המוות המשוערת שלה, הקביעה כי מתה כתוצאה מחנק ודבריו של בן המערער והמנוחה. בהמשך ארחיב את הדיבור על הראיות השונות הקושרות את המערער למותה של המנוחה, אך בשלב זה אסתפק בכך שעל רקע ראיות אלה, סבורני כי אין בכוחן של הראיות שמבקש המערער להציג בשלב הערעור כדי להשפיע באופן משמעותי על התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא. בהקשר זה יש לציין כי בית משפט קמא הרשיע את המערער אף בלי להיזקק לראיות פורנזיות, כך שהראיות המוצגות אינן סותרות באופן ישיר את הכרעת הדין או את טענות המשיבה בבית משפט קמא. מכל מקום אין בהעדר הממצאים, עליו מצביע המערער, כדי לשלול את האפשרות שהיה מאבק ומגע פיזי בין השניים, שכן אין מדובר בממצאים שהכרחי כי ימצאו בזירה בעקבות מגע פיזי אלים מהסוג שנקבע על-ידי בית משפט קמא שהתקיים במקום.

16. נוסף על הראיות הכלולות בשתי קבוצות מרכזיות אלה, מבקש המערער לצרף מספר ראיות נוספות: דו"ח משטרתי בו נכתב כי נמצאה כפת גומי בחדרה של המנוחה, דיווח של השוטר שמצא את גופת המנוחה, טופס מסירת גופתה של המנוחה למכון לרפואה משפטית ובו נכתב "כי לאישה אין היסטוריה רפואית" ודו"ח מטאורולוגי שנשלח למכון

הלאומי לרפואה משפטית ובו צוינה הטמפרטורה בליל מותה של המנוחה.

לראיות אלה רלוונטיות מועטה בלבד בהקשר לטענות המערער. כך, למשל, הימצאות כפפת גומי ללא טביעות אצבעות בחדרה של המנוחה אינה מערערת בדרך כלשהי על קביעות בית משפט קמא ועל הכרעת דינו. באותו אופן, שני פתולוגים, מטעם התביעה ומטעם ההגנה, הסכימו על כך שהמנוחה נפטרה כתוצאה מחנק ועל כן אין משמעות לטופס שמילא השוטר שמסר את גופתה ובו לא צוינה ההיסטוריה הרפואית של המנוחה.

לפיכך, סבורני כי הראיות הנוספות שהמערער מבקש להציג אינן בעלות פוטנציאל לשינוי התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא, וזאת נוכח משקלן המועט כראיות שנועדו לשנות את ממצאי הכרעת הדין ולתמוך בגרסה השנייה של המערער ועל רקע הראיות האחרות הפועלות לחובת המערער. בנוסף, מאחר שהמערער לא הבהיר מהו הטיעון המתבסס על כל ראיה שצורפה, כאשר לחלק מהראיות הוא כלל לא התייחס בטיעונו, לא היה ברור כיצד חלק מהראיות הנדונות רלוונטיות לקו הטיעון בו נקט.

אשר על כן, נוכח העובדה שהמערער יכול היה להציג את הראיות המבוקשות בבית משפט קמא, נוכח הפגיעה בעקרון סופיות הדיון אם ראיות אלה תתקבלנה ועל רקע הדברים האמורים לעיל באשר לסיכוי הנמוך שבכוחן של ראיות אלה לשנות את התוצאה אליה הגיע בית משפט קמא, אני סבור כי דין הבקשה להידחות.

הערעור על הכרעת הדין

17. הדרך בה בחר המערער לתקוף את פסק דינו של בית משפט קמא בערעור זה מעוררת קושי לא מבוטל. הדיון בבית משפט קמא התנהל על רקע הודייתו של המערער בעובדה כי התקיים מגע פיזי בינו לבין המנוחה אשר הביא למותה. לטענת המערער בבית משפט קמא, מגע זה כלל ישיבה על המנוחה כשהיא שוכבת על גבה (בחקירה במשטרה ובשחזור המעשה המערער השתמש במילה "קפיצה" לתיאור האופן בו התיישב על גוף המנוחה), סתימת פיה ואחיזה בצווארה. הצדדים היו אמנם חלוקים בשאלה האם המערער התכוון להביא למותה של המנוחה בעת שהפעיל כוח כלפיה, אך לא הייתה מחלוקת על עצם העובדה שהמערער הפעיל לחץ פיזי על המנוחה ובכך גרם למותה. טענות המערער בבית משפט קמא התמקדו רובן ככולן בשאלה האם התקיימו רכיבי היסוד הנפשי הדרוש להרשעתו בעבירת רצח ב"כוונה תחילה", וכמעט שלא התייחסו ליסוד העובדתי, שכן המערער הודה בכך שמעשיו גרמו למוות.

בערעור שלפנינו בחר המערער לילך בדרך שונה ולנטוש את קו ההגנה בו נקט בבית משפט קמא. עתה טוען המערער כי הגרסה שמסר בבית משפט קמא היא גרסה שקרית ולמעשה לא התקיים כל מגע פיזי בינו לבין המנוחה. המערער טוען כי הוא אינו הגורם למותה של המנוחה ולפיכך מעשיו לא מקיימים את היסוד העובדתי של עבירת הרצח. המערער מבקש לזכותו מעבירת הרצח, או לחלופין להחזיר את הדיון לבית משפט קמא כדי שיבחן את האישומים מחדש על רקע גרסתו השנייה. אפנה תחילה להציג את המסגרת הנורמטיבית שבגדרה יש לדון בטענות אלה של המערער.

התשתית הנורמטיבית

18. הפסיקה התייחסה לא אחת לאפשרות שבפני ערכאת הערעור תוצג גרסה עובדתית שונה מזו שהוצגה בפני הערכאה המבררת. נקבע שככלל, אין מקום להצגת קו הגנה שונה שממקם מחדש את יריעת המחלוקת בשלב הערעור, וכי על פי עקרון סופיות הדיון "על הצדדים לכלכל את צעדיהם בערכאה הדיונית, ואין בידם להתאים עצמם לאחר מכן בערעור על-פי תוצאות הדיון" (ע"פ 747/86 אייזמן נ' מדינת ישראל, פ"ד מב(3) 456, 447 (1988)). יחד עם זאת, הובעו בפסיקה דעות אחרות, המקלות עם המבקשים להעלות גרסאות חלופיות: "ערכאת הערעור צריכה להאזין בקשב רב לגרסתו החלופית של המערער ולבחון האם יש לה עיגון בחומר הראיות, גם אם גרסתו כפי שהושמעה בערכאה הדיונית קרסה והתבררה כמופרכת" (ע"פ 6972/09 אבוטבול נ' מדינת ישראל, פסקה 7 לפסק דינו של השופט י' דנציגר (27.2.2012), (להלן: עניין אבוטבול)). בע"פ 6952/07 רפאילוב נ' מדינת ישראל, פסקה 19-20 לפסק דינה של השופטת (כתוארה אז) מ' נאור (28.6.2010), נערך דיון מקיף בסוגיה, והוצגו שלוש הגישות המרכזיות בפסיקה המתייחסות להעלאת גרסאות עובדתיות חלופיות בשלב הערעור. לפי גישה אחת, כלל לא ניתן להציג בפני ערכאת הערעור גרסה עובדתית שלא הועלתה ולא נדונה בפני הערכאה המבררת. לפי גישה שנייה, קיימת אפשרות להצגת גרסה עובדתית חלופית בערעור, אולם הודגש כי גרסה זו תבסס ספק סביר רק אם היא סבירה ואין די בכך שתהא אפשרית. לפי גישה שלישית, המתייחסת למצבים בהם נקט הנאשם ב"קו הגנה קיצוני" שהתברר כשקרי, ישנם מקרים בהם בית המשפט יבחן גרסאות עובדתיות חלופיות לגרסת הנאשם, אף אם גרסאות אלו לא הועלו על-ידי הנאשם עצמו (ראו עוד: ע"פ 3372/11 קצב נ' מדינת ישראל, פסקה 165 לפסק דינה של השופטת מ' נאור (10.11.2011), (להלן: עניין קצב); ע"פ 7508/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 22 (27.8.2012), (להלן: ע"פ 7508/10)). למרות ההבדלים בין הגישות השונות, שלושתן דורשות כי קו ההגנה החלופי המוצג לראשונה בפני ערכאת הערעור, הכולל גרסה עובדתית חדשה, יהיה סביר ומעוגן בראיות שהובאו בפני הערכאה המבררת (עניין אבוטבול, פסקה 6 לפסק דינו של השופט י' דנציגר; ע"פ 7508/10, פסקה 22).

בפסקי דין נוספים שעסקו בסוגיה זו נקבע כי יש מקום להבחין בין הרשעות המבוססות על ראיות ישירות לבין הרשעות המבוססות על ראיות נסיבתיות, כאשר ערכאת הערעור תיטה יותר לבחון גרסאות עובדתיות חלופיות במקרה של ערעור על הרשעה המבוססת על ראיות נסיבתיות (ראו למשל, עניין קצב, פסקה 165; ע"פ 7508/10, פסקה 22)). בע"פ 7508/10, התייחסתי להבחנה נוספת שראוי ליתן עליה את הדעת בהקשר זה. לטעמי, ערכאת הערעור תהיה נכונה במידה רבה יותר לשמוע גרסאות חלופיות המתייחסות ליסוד הנפשי של המערער בעת המעשה, מאשר גרסאות חלופיות המתייחסות ליסוד התנהגותי של המערער עצמו:

"כידוע, הוכחת הלך נפשו של הנאשם עשויה לעורר קשיים ראייתיים, ועל כן, לצורך הוכחתה עשוי בית המשפט להיזקק לחזקות עובדתיות הנסמכות על ניסיון החיים והשכל הישר ... מכאן שבמקרים מן הסוג הראשון [בהם קו ההגנה החלופי מתייחס ליסוד הנפשי - צ.ז.] נכונותה של ערכאת הערעור להאזין לגרסתו החלופית של המערער עשויה לגבור ... לא כך הדבר, במקרים מהסוג השני, שענייננו נמנה עליהם, בהם קו ההגנה החלופי בא לערער את 'חומרי הגלם' עליהם מבוססת ההכרעה - העדויות והראיות הגולמיות - כפי שאלה הוצגו והתקבלו בפני הערכאה הדיונית. כאן עלינו לחזור ולזכור מושכלות יסוד, ולפיהן הליך הערעור מיועד לבדיקת פסק הדין - אם נכון הוא או מוטעה - ולא לעריכת 'משפט חוזר' ומתן 'פסק דין חדש'" (שם, פסקה 22).

עמוד 11

19. הגרסה החלופית אותה מציג המערער בענייננו מעוררת קושי נוסף על הקשיים המאפיינים כל מקרה של שינוי גרסה עובדתית בשלב הערעור. במסגרת קו ההגנה החדש של המערער, חוזר בו המערער מהודיה בעובדות מרכזיות בהן הודה בבית משפט קמא. המערער מכחיש שסתם את פיה של המנוחה, שישב עליה ושחז בצווארה, והוא טוען שלא התקיים ביניהם מגע פיזי כלשהו, בניגוד לדבריו בבית משפט קמא. טענה זו מרחיבה את יריעת המחלוקת ודורשת מהמשיבה להוכיח עובדות אשר לא היו במחלוקת ולא נדונו בפני הערכאה המבררת.

סעיף 153(א) לחוק סדר הדין הפלילי מתייחס לסוגיית החזרה מההודיה וקובע כי: "הודה הנאשם בעובדה, אם בהודיה שבכתב לפני המשפט ואם במהלך המשפט, רשאי הוא בכל שלב של המשפט לחזור בו מן ההודיה, כולה או מקצתה, אם הרשה זאת בית המשפט מנימוקים מיוחדים שיירשמו". היינו, לנאשם שמורה הזכות לבקש לחזור בו מהודיה בעובדה, אך זה מצב חריג ועל-כן נדרש בית המשפט לאשר את החזרה מההודיה ולנמק את האישור. בית המשפט יאשר חזרה מהודיה מקום בו מתקיים חשש ממשי: "כי חרף העובדה שההודיה נמסרה בין כותלי בית המשפט, ועל אף ההנחה הרגילה לפיה הודיה כזו ניתנה באופן חופשי ומרצון, נפל בה פסול הנובע מפגם ברצונו החופשי של הנאשם או בהבנתו את משמעות ההודיה, או מכך שהיא הושגה שלא כדין באופן המצדיק את פסילתה" (ע"פ 5583/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 4 (13.4.2010), (להלן: ע"פ 5583/08); ראו עוד, קדמי, בעמ' 1374-1384). גישה מקלה יותר עם הנאשם הוצגה בע"פ 3754/91 מדינת ישראל נ' סמחאת, פ"ד מה(5) 798 (1991). בעניין זה קבעו שופטי הרוב כי ניתן לאפשר חזרה מהודיה במקרה בו הנאשם סבור כי טעה בשיקולים שהובילו אותו להודיה, וזאת אף אם ההודיה ניתנה מרצונו החופשי, מתוך הבנה של משמעותה והשלכותיה ובלי שנפל בה פגם כלשהו.

ההסבר לשוני ביישום הוראת סעיף 153(א) בפסיקה טמון, בעיקר, בעיתוי בו הוגשה הבקשה לחזרה מההודיה. על אף שסעיף 153(א) מתייחס לחזרה מהודיה במהלך המשפט המתנהל בפני הערכאה המבררת, נקבע לא אחת כי לבית המשפט נתונה הסמכות לאפשר חזרה מהודיה גם בשלב הערעור (ראו, למשל, ע"פ 10478/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה ח (24.6.2010)). יחד עם זאת, למועד העלאת הבקשה - לפני הכרעת הדין, לאחר הכרעת הדין אך לפני מתן גזר הדין, או בערכאת הערעור - קיימת חשיבות רבה:

"בעוד שברובם המכריע של פסקי הדין שיישמו את הגישה המחמירה מדובר היה בנאשמים אשר ביקשו לראשונה לחזור בהם מהודיותיהם לאחר שנגזר דינם ובמסגרת ערעור שהגישו; הרי שבעניין סמחאת דובר בנאשם שביקש לחזור בו מהודייתו עובר לגזירת הדין ... אכן, סמכותו של בית המשפט לאפשר חזרה מהודיה משתרעת על כל שלביו של ההליך הפלילי, לרבות שלב הערעור ... אולם, לעיתוי העלאת הבקשה - עובר למתן הכרעת הדין ולגזירת העונש או לאחריה - נודעת חשיבות מכרעת מבחינת הנטייה להיעתר לה ... אכן, בנסיבות בהן מועלית הבקשה לאחר מתן הכרעת הדין וגזר הדין או בשלב הערעור 'החשש מניצול ההליך הפלילי כאמצעי תימרון בידי נאשם, המבקש לבחון את תוצאות ההליך ועל-פיהן להחליט אם לדבוק בהודייתו או לחזור בו ממנה ולחדש את המשפט, אינו חשש סרק' (רע"פ 2292/08 אמסלם נ' מדינת ישראל, פסקה 5 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (30.3.2009))" (ע"פ 5583/08, פסקה

(5).

אשר על כן, ככל שהבקשה לחזרה מהודיה מוגשת לבית המשפט בשלב מתקדם יותר של ההליך, ובוודאי כאשר הטענה מתעוררת רק בשלב הערעור, כך ידרשו נימוקים חזקים יותר לקבלה.

מן הכלל אל הפרט

20. נוכח דברים אלה, ובשל הנימוקים שיפורטו להלן, סבורני כי בנסיבות העניין יש לדחות את בקשתו של המערער לפסילת גרסתו הראשונה ולבחינת הערעור על בסיס גרסתו השנייה.

(א) במרבית המקרים בהם נאותה ערכאת הערעור לדון בגרסה עובדתית חלופית, הגרסה החדשה צמצמה את יריעת המחלוקת לאחר ש"קו הגנה קיצוני" שהוצג בערכאה המבררת נמצא שקרי. במקרים אלה, הרצון להגיע אל חקר האמת ולא לפגוע יתר על המידה במערער ששיקר בערכאה המבררת היה חלק מהשיקולים לבחינת הגרסה החדשה (ראו עוד בעניין זה: דן ביין "קו הגנה קיצוני וגירסאות חלופיות במשפט הפלילי: עמדות והצעות" הפרקליט מג(ג) 286 (1997)). ואולם, בענייננו, בית משפט קמא לא שלל את הגרסה העובדתית של המערער לפיה מעשיו הובילו למותה של המנוחה. אם כך, המערער מבקש עתה לפסול גרסה שאומצה על-ידי בית משפט קמא, על יסוד הודייתו וראיות נוספות, כגרסה אמיתית (מבחינת היסוד העובדתי) ולא כגרסה שקרית.

כאמור, בצד דבריו של המערער עצמו בבית משפט קמא, קיימות ראיות נוספות התומכות במסקנה כי הוא היה זה שהביא למותה של המנוחה, כפי שיפורט להלן.

ראשית, המערער הוא האדם האחרון ששהה עם המנוחה בעודה בחיים בסביבות השעה 01:45 בליל מותה. לעובדה זו משמעות רבה נוכח העובדה כי בית משפט קמא קיבל את הערכתו של הפתולוג ד"ר זייצב לפיה המנוחה נפטרה כחמש-שש שעות לפני תחילת נסיונות ההחייאה שהתבצעו בין השעה 06:00 לשעה 07:00, כך שנקבע כי המנוחה נפטרה בסביבות השעה 01:00. הערכה זו מחזקת את החשדות כלפי המערער שהיה האדם היחיד ששהה במחיצת המנוחה במסגרת הזמן האמורה. הערכתו של ד"ר זייצב התבססה על כך שד"ר אנטופולסקי וצוות האמבולנס המקומי שהשתתף בנסיונות ההחייאה מצאו את גופתה של המנוחה נוקשה והתקשו מאד בפתיחת פיה בשל נוקשות לסתותיה. על-פי ד"ר זייצב, דבר זה מעיד על היות המנוחה במצב של "צפידת מוות" המתאים להערכה כי נפטרה כחמש-שש שעות קודם לכן. המערער חזר בערעור זה על הטענות שטען גם בבית משפט קמא לפיהן סגירת הלסתות עשויה הייתה להיגרם בשל "קפיצת לסתות" הנגרמת בסמוך לאובדן הכרה ולא בעקבות צפידת מוות. ואולם, בית משפט קמא דן בסוגיה זו באריכות וקבע כי:

"כל העדים שהוזכרו לעיל מציינים, כי גופת המנוחה הייתה נוקשה, וכי לא ניתן היה להגיע לחלל הפה שמעבר לשיניים בשל נוקשות הלסתות. העדים מתייחסים גם

למצב של כיחלון ולהופעתם של כתמי מוות. גם הנאשם מאשר, כי בבוקר לאחר שחזר מן השמירה, גופה של המנוחה היה נוקשה וצבע פניה משונה. בהודעתו הראשונה (ת/10) אומר הנאשם: '...הרגשתי שהיא קשה ולא כמו בן אדם רגיל ... הצצתי לפנים שלה וראיתי שהם כחולות ... וראיתי שיש לה ריר או דם על השפתיים ...' (עמ' 5, שורות 20-24). מצב דברים זה אינו מתיישב כלל עם האופציה המוצעת על ידי ד"ר קוגל בדבר 'קפיצת לסתות'. תופעה זו קורית סמוך מאד לזמן אובדן ההכרה ומפריעה לביצוען של פעולות החייאה ... בענייננו, מצבה של המנוחה, כעולה מעדויות העדים ומחוות הדעת של ד"ר זייצב, לא היה מצבו של מי שאיבד את הכרתו זה עתה. המצב שהתגלה לעיניהם של ד"ר אנטופולסקי ושל צוותי ההצלה היה מצבה של גופה, שלא ניתן לבצע בה פעולות החייאה אפקטיביות. צפידת המוות בלסתות הייתה מפותחת, והדבר לא איפשר הגעה לחלל הפה" (פסקה 15 להכרעת הדין).

לסיכום קבע בית המשפט כי: "במחלוקת שהתגלעה בין המומחים בתחום הפתולוגיה, אנו מעדיפים את ממצאיו ומסקנותיו של ד"ר זייצב על פני אלה של ד"ר קוגל. מסקנותיו של ד"ר זייצב בדבר מצבה של הגופה בעת ההחייאה ... נסמכות על חומר הראיות ומתיישבות עם דבר העדים, ואנו מקבלים אותן" (פסקה 15 להכרעת הדין). מסקנות אלה של בית משפט קמא סבירות ולא מצאתי עילה להתערב בהן. טענות המערער בהקשר זה כבר נדונו ונדחו בבית משפט קמא, על בסיס שמיעת העדויות השונות, ואין זה מדרכה של ערכאת הערעור להתערב בקביעות מסוג זה.

שנית, על-פי גרסתו הראשונה של המערער הוא סתם את פיה של המנוחה, ישב עליה בעודה שוכבת על גבה ואחז בצווארה. שני הפתולוגים שהעידו בבית משפט קמא קבעו כי המנוחה נפטרה כתוצאה מחנק בעקבות לחץ שהופעל על צווארה, או על חזה, ואף בערעור נדמה כי המערער לא חולק על כך. נמצא, כי סיבת המוות עולה בקנה אחד עם גרסתו הראשונה של המערער, בה העיד על הלחץ שהפעיל על המנוחה, ויש בקביעות הפתולוגים כדי לחזק את המסקנה לפיה המערער הוא שהביא למותה של המנוחה.

שלישית, דברי בנם של המערער והמנוחה, אשר אותם הציגה חוקרת הילדים בבית משפט קמא, תומכים אף הם במסקנה שהמערער הוא מי שחנק את המנוחה. בחקירתו הראשונה של הבן, בערב יום 13.12.2005, הוא סיפר כי במהלך הלילה הקודם שמע את אמו צורחת, כאשר צרחות אלה הלכו ודעכו עד שקולה של האם הפך לקול צרוד "כקולו של צרצר". הבן הוסיף כי "שמעתי אותה. שמעתי אותה צורחת על אבא ושהיה לה קול צרוד ואז היא, לא היה לה אוויר ואז היא מתה" (ת/3א, בעמ' 5, שורות 19-20). כמו כן, תיאר הבן דברים שראה: "אבא הסתיר את כל הפנים שלה ... הוא ישב עליה, עם הגב למראה שבתוך החדר, אז לא ראיתי כלום" (ת/3א, בעמ' 12, שורות 8 ו-23). צרחות המנוחה תואמות את תיאור האירועים מנקודת מבטו של המערער על-פי שתי הגרסאות, אך תיאור הצרחות כהולכות ונחלשות, עד שהן נשמעות כמו "קולו של צרצר" מתאים יותר לגרסה הראשונה לפיה המערער חנק את המנוחה. אמנם בית המשפט קבע כי "קיים קושי אמיתי בקביעת ממצאים על יסוד חקירת הילדים שנערכה לבן" (פסקה 18 להכרעת הדין), וזאת משום חוסר עקביות בשאלה האם האירועים שתיאר הבן התרחשו בלילה או ביום, אך באותה הנשימה נקבע כי "דיווחי הבן אודות הקולות ששמע בלילה מתיישבים עם התמונה המצטיירת בתיק מתוך הראיות האחרות שבפנינו, ומשכך יש בהם כדי לתמוך בהן" (שם). לפיכך, סבורני כי ניתן להתייחס לדברי הילד כחיזוק נוסף למסקנה כי המערער הוא שהמית את המנוחה, וזאת אף אם לא ניתן לתת לדברים משקל רב מאד או לבסס את הרשעת המערער על דברים אלה בלבד.

הראיות הנוספות הללו, התומכות במובהק בגרסה הראשונה, מקשות עוד יותר על קבלת גרסתו החדשה של המערער ועל העדפתה על-פני גרסתו הראשונה.

(ב) נימוק נוסף לדחיית בקשתו של המערער לאפשר לו להציג גרסה עובדתית חדשה בשלב הערעור, הוא החזרה מהודיה הכלולה בגרסה השנייה. חזרה מהודיה לפי סעיף 153 לחוק סדר הדין הפלילי דורשת את אישור בית המשפט שינתן "מימוקים מיוחדים". בענייננו, לא מצאתי נימוקים המצדיקים מתן אפשרות למערער לחזור בו מהודייתו. ההסבר שסיפק המערער לכך שהודה במעשה שלא ביצע, אינו מניח את הדעת, ומעלה את החשש כי ביסוד הבקשה לחזרה מהודיה ושינוי הגרסה עומד הרצון לבצע "מקצה שיפורים" לאחר שקו ההגנה בו נקט המערער בבית משפט קמא נכשל. המערער לא חולק על כך שהוא הבין את משמעות הודייתו, לפיה מעשיו הם שהביאו למותה של המנוחה, ולא הועלתה טענה בדבר "כשל בייצוג" והטעיה מצד בא-כוחו של המערער בבית משפט קמא. כמו כן, גרסתו של המערער נמסרה מרצונו החופשי והוא חזר עליה במשטרה ובין כותלי בית המשפט. לפיכך ביסוד בקשתו של המערער לחזרה מהודיה לא עומדים "נימוקים מיוחדים" שהוכרו בפסיקה בקשר עם סעיף 153.

הסבריו של המערער ביחס להודיה השקרית שמסר, מתמקדים בלחץ שהופעל עליו במהלך החקירה במשטרה. אכן, כפי שנטען, חקירה במשטרה היא אירוע לא קל, בלשון המעטה, וגורמי החקירה מפעילים שיטות חקירה שונות העלולות לגרום ללחץ לא מבוטל אצל הנחקר גם אם הן שיטות לגיטימיות. במקרים חריגים, אמצעי החקירה בהם נוקטת המשטרה אף עלולים לעלות כדי "אמצעי חקירה פסולים" ולהביא לפסלות ראיות שהושגו בחקירות אלה. נדמה כי המערער רומז בטיעונו לכך שהמשטרה הפעילה כלפיו אמצעים מסוג זה, גם אם הדבר לא נטען בפירוט. מעיון בתמלילי החקירה שצירף המערער, לא התרשמתי כי המשטרה פעלה באופן המצדיק פסילה של הממצאים שהושגו בחקירות. יתר על כן, המערער הודה בכך שהביא למותה של המנוחה לאחר שהתייעץ עם עורך דינו, ביוזמתו ומתוך רצונו החופשי ולא באופן ספונטני כחלק מחקירה אינטנסיבית.

אולם אף אם אלך כברת דרך לקראת המערער ואניח שנפל פגם בהודיה שמסר בחקירתו במשטרה, הקושי המרכזי טמון בכך שהוא חזר על הודייתו וגרסתו העובדתית גם בבית המשפט. בסקירת ההצדקות המוכרות בפסיקה לחזרה מהודיה לפי סעיף 153 לחוק סדר הדין הפלילי, אין התייחסות משמעותית לדרך בה התנהלה חקירה במשטרה כנימוק מספק למתן אפשרות לחזרה מהודיה שניתנה על-ידי הנאשם גם בבית המשפט (להבדיל מהודיה שנמסרה במהלך החקירה בלבד והנאשם כבר בה בבית המשפט). ההנחה היא שאם הנאשם חזר בבית המשפט על גרסה שיש בה כדי להפלילו, לכל אורך ההליך שהתנהל נגדו, ולאחר שהתייעץ עם עורך דינו, אזי גרסה זו ניתנה מרצונו החופשי ואין בה פסול.

בענייננו, גרסתו הראשונה של המערער נמסרה בסופו של דבר מיוזמתו ולאחר שהתייעץ עם עורך דינו. בנוסף, וזה העיקר, המערער המשיך לדבוק בגרסה זו לאורך כל ההליך בבית משפט קמא. בקשתו של המערער לשנות את גרסתו לאירועים ולחזור בו מהודייתו עלתה רק בשלב מאוחר מאד. המערער מסר את גרסתו הראשונה ביום 27.12.2005 בחקירת המשטרה וחזר עליה לכל אורך ההליך בבית משפט קמא. אף בנימוקי הערעור המקוריים שהגיש לבית משפט זה, בסוף שנת 2008, המשיך המערער לעמוד על הגרסה הראשונה לאירועים ועל קו הטיעון שהנחה אותו בבית משפט קמא. הגרסה השנייה הוצגה לראשונה בנימוקי הערעור החדשים שהגיש בא-כוחו הנוכחי של המערער

בשנת 2012. סבורני כי נדרשת הצדקה משמעותית להחלפת גרסה, הכוללת חזרה מהודיה בעובדה מרכזית, בשלב הערעור, בעיקר נוכח חלוף שש השנים בהן דבק המערער בגרסתו הראשונה. לסיכומה של נקודה זו, סבורני כי אין מקום לקבל את טענתו של המערער כי הוא התמיד לאורך שנים במתן גרסה שקרית שיש בה כדי להפלילו, רק בשל הלחץ בו היה נתון במשך השבועיים הראשונים במהלכם נחקר במשטרה.

(ג) לבסוף יש לציין כי גרסתו החדשה של המערער מתייחסת ליסוד העובדתי של העבירה ולמעשיו שלו עצמו, להבדיל מגרסה חלופית המתייחסת ליסוד הנפשי. כאמור, קו הגנה זה מרחיב את יריעת המחלוקת ודורש מהמשיבה להוכיח עובדות אשר לא היו במחלוקת, לא הועמדו במבחן החקירה הנגדית וכלל לא נדונו בפני הערכאה המבררת. על-כן, בנסיבות העניין, קיים קושי לקבל את החלפת הגרסאות של המערער.

הנה כי כן, נוכח העלאת הגרסה השנייה רק בשלב הערעור; לאחר שהגרסה הראשונה אומצה על-ידי בית משפט קמא ונמצאו לה חיזוקים; כאשר השוני בין הגרסאות מתייחס ליסוד ההתנהגותי של המערער עצמו; ונוכח העובדה כי הגרסה השנייה כוללת חזרה מהודיה, ללא הסבר משכנע לחזרה זו, לטעמי אין מקום להיעתר לבקשתו של המערער לפסול את הגרסה הראשונה ולהחליפה בגרסה השנייה.

21. לסיום אוסיף כי מתן אפשרות להחלפת גרסה עובדתית בענייננו, בו מתקיימים מרבית הרציונאלים שהוכרו בפסיקה לכך שאין מקום לשמוע את הגרסה חלופית ולאפשר את החזרה מההודיה, עלול להביא להגשת בקשות דומות בכל הליך פלילי בו יימצא הנאשם אשם. לעניין זה יפים דבריו של השופט א' א' לוי:

"לא אחת הובהר, כי ניהול עניינו של בעל דין בפני ערכאת הדיון, אינו בבחינת 'חזרה גנראלית' לקראת הדיון המתקיים בשלב הערעור. בהתייבבו בפני הערכאה הראשונה על בעל הדין להביא את כל ראיותיו, ובהסתמך עליהן לנסות לשכנע בצדקת השקפתו. מכך עולה כי בעל דין חייב לחשב מלכתחילה אילו מהלכים ישיגו עבורו את התוצאה המיטבית, ולהביא בחשבון כי ככל שאלה יתבררו בדיעבד כבלתי מוצלחים, לא תעמוד לרשותו זכות קנויה לשוב מהם ולפתוח בחזית אחרת" (ע"פ 848/09 צרור נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (17.2.2010)).

טענות נוספות

22. המערער העלה שתי טענות נוספות שיש להידרש אליהן. האחת היא שמותה של המנוחה עשוי היה להיגרם בשל היסטוריה רפואית ולא בשל מעשי המערער והשנייה היא באשר למקור החבלות שנמצאו על גופה של המנוחה.

באשר לטענה הראשונה, נדמה כי בשלב זה אין מחלוקת בין הצדדים כי הגורם למותה של המנוחה הוא חנק. הפתולוג ד"ר זייב קבע כי בגופתה של המנוחה נמצאו כל הסממנים לכך שהיא נפטרה כתוצאה מחנק (פסקה 7 להכרעת הדין), ואף הפתולוג שהעיד מטעם המערער, ד"ר קוגל, הסכים עם קביעה זו (פסקה 8 להכרעת הדין). יחד

עם זאת, ד"ר קוגל סבר כי מנגנון גרימת המוות לא היה הלחץ שהופעל על צווארה של המנוחה, כפי שקבע בית המשפט על יסוד דבריו של ד"ר זייצב, אלא שהחנק נגרם בשל ישיבת המערער על בית החזה של המנוחה אשר גרמה לכך שהמנוחה לא היתה יכולה לנשום (פסקה 9 להכרעת הדין). על אף שהמערער מודה בכך שמותה של המנוחה נגרם כתוצאה מחנק, עתה הוא מנסה להיתלות בדבריו של ד"ר קוגל באשר ל"מנגנון מוות אחר" ככאלה שסוללים את הדרך לקבוע שמותה של המנוחה נגרם בשל ההיסטוריה הרפואית שלה ולא כתוצאה מלחץ פיזי שהופעל כלפיה. טענות אלה אינן בעלות משקל, שכן לא הובאה כל ראיה להיסטוריה רפואית העשויה הייתה לגרום למותה של המנוחה כתוצאה מחנק. המחלוקת בבית משפט קמא באשר למנגנון המוות עסקה בגורם לחנק, הישיבה על בית החזה או הלחץ על הצוואר, כחלק מהמחלוקת באשר ליסוד הנפשי, אך המומחים הסכימו שהמוות נגרם בשל מעשים אלה ולא בעקבות ההיסטוריה הרפואית של המנוחה.

23. בהמשך לאמור, ובהתייחס לטענה השנייה של המערער, מאחר שמוסכם על הצדדים כי הגורם למוות הוא חנק, אין כל חשיבות לטענות המערער באשר למקור החבלות והפצעים בגופה של המנוחה, והן לא יכולות לחזק את קו הטיעון בו נקט בערעור. המערער חוזר על טענותיו לפיהן המקור לחלק מסימני החבלה על גופה של המנוחה הוא בפעולות שביצעו כוחות ההצלה. יש לציין כי טענות אלו נדחו בעיקרן על-ידי בית משפט קמא אשר קבע כי: "אשר לסימני החבלות שנצפו בפניה ובצווארה של המנוחה, נראה כי החלק הארי של סימנים אלה לא יכול היה להיגרם, ולכן לא נגרם, כתוצאה מפעולת ההחייאה. בהסתמך על עדותו של ד"ר אנטופולסקי, ניתן לייחס לפעולת ההחייאה, לכל היותר, את הנזקים שנגרמו למנוחה באזור הפנימי של הפה ובסנטר" (פסקה 15 להכרעת הדין). אולם אף אם אקבל את טענת המערער בהקשר זה, אין בה כדי להועיל לו. המחלוקת בבית משפט קמא ביחס למקור החבלות הייתה רלוונטית לצורך הוכחת מידת הכוח שהופעלה כלפי המנוחה. מידת הכוח הייתה חשובה לשם הוכחת, או הפרכת, יסוד "ההחלטה להמית" הדרוש להרשעה בעבירת הרצח, אולם לא הייתה לה רלוונטיות לקביעה מי גרם למותה של המנוחה. אף אם חלק גדול יותר של החבלות נגרם כתוצאה מפעולות ההחייאה, כפי שחוזר וטוען המערער, אין בכך כדי לחלוק על העובדה שלפחות חלק מהחבלות נגרמו במהלך החניקה של המנוחה, או על כך שהגורם למוות הוא אדם אשר חנק את המנוחה. טענות המערער בערעור זה נסובות סביב זהות האדם שגרם למותה של המנוחה, כך שהיקף החבלות שגרם אותו אדם אינה משפיעה כהוא זה על השאלה האם מדובר במערער אם לאו.

לפיכך אני סבור כי דין שתי הטענות להידחות.

סוף דבר

24. הואיל ולטעמי יש לדחות את גרסתו השנייה של המערער ולבחון את הרשעתו נוכח גרסתו הראשונה, ובשים לב לכך שרובן המוחלט של טענות המערער נסמכות על הגרסה השנייה, וטענות אחרות יש לדחות נוכח ממצאיו ומסקנותיו של בית משפט קמא בהן אין מקום להתערב, אציע לחבריי לדחות את הערעור על כל חלקיו.

ש ו פ ט

עמוד 17

השופט ח' מלצר:

אני מסכים.

שופט

השופט א' רובינשטיין:

א. מסכים אני לחוות דעתו הממצה של חברי השופט זילברטל.

ב. הסניגור המלומד, ושולחו שדיבר אף הוא עצמו בפנינו, ביקשו להפוך את קערת המשפט על פיה, כמות שתיאר חברי, וזאת על-ידי הצגת גירסה חלופית, שונה כליל מזו שהועלתה על-ידי המערער בבית המשפט קמא, וטענת הודאת שווא. הכל - על יסוד הבסיס הערכי של חיפוש האמת ועקרון הצדק, שלפיהם נטען למעין "משפט חוזר" במהות.

ג. מטבע הדברים, והדעת נותנת כי כך גם לגבי בעלי הדעות המקלות לעניין בדיקתה של גירסה חלופית בשלב הערעור (וראו לסקירה פסקה 18 בחוות דעת חברי והאסמכתאות), יתיחס בית משפט שלערעור בזירות, שלא לומר בחשדנות, כלפי גרסאות חלופיות. אכן, גם לטעמי אין לנעול את הדלת במקרים מסוימים. אף אם מעטים וחריגים, לגרסות חלופיות; אין חקר לנבכי הנפש ולמאמציו של מי שמפרפר ברשת המשפט ומחפש כל דרך להציל עצמו. על כן יהיו מי שיספרו שקר בבית המשפט הדיוני מתוך הערכה של סיכוייהם שתתברר לימים כמוטעית, ואז, משלא צלחה דרכם, וכדברי הילדים במשחקיהם, יאמרו "פוס", יש לי גירסה חלופית: אם לא הצלחתי להיחלץ מן הרשת בפעם הקודמת, אולי אצליח הפעם, ובמשפט הפלילי עסקינן, ודי לעורר ספק סביר, והקב"ה יעזור, והפריץ ימות או הכלב ימות ואולי יקנו את סיפורי החדש. כמובן, יתכן שלעתים נדירות הסיפור החדש גם יהיה נכון; יתכן - אך נדיר, יתכן - אך מחשיד. עיקר המסר הוא איפוא זהירות יתרה, כפולה ומכופלת של בית המשפט בבדיקת הטענה.

ד. חזרה מהודיה היא במידה מסוימת - מהותית - מעין וריאציה של הגירסה החלופית, שהרי המבקש נאשם לחזור בו מגרסת כתב האישום (או כתב האישום המתוקן) שהודה בה, ולהעלות גירסה אחרת. גם אליה יש להידרש בזירות, והפסיקה רבה.

ה. נזכור באשר לשתי הטענות, של הגירסה החלופית והחזרה מהודיה, שהן כאמור אחיות או דודניות במובן המהותי - כי גם המשפט הפלילי, השומר על זכויותיו הדיוניות של הנאשם, שכשלעצמי מייחס אני להן חשיבות גדולה מאוד - אינו "תכנית כבקשתך". כמובן יש נפקות רבה למועד הבקשה לחזרה מהודיה, והמועד ה"מחשיד" ביותר הוא

לאחר הרשעה וגזר דין (ראו ע"פ 10478/09 פלוני נ' מדינת ישראל (2010) שהזכיר חברי והאסמכתאות שם).

ו. נוכח כל אלה עשה חברי את המתבקש לשם מתן הזדמנות לבדיקת טענת צדק, קרי, בדק לעומקן את הגירסה החלופית לגופה וכן את טענת החזרה מהודיה ושאר הטענות. נימוקיו משכנעים. על כן אצטרף לחוות דעתו.

שופט

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט צ' זילברטל.

ניתן היום, י"ח בחשון התשע"ה (11.11.2014).

שופט

שופט

שופט
